

บทวิจารณ์หนังสือ Book Review

วันทนา กิตติวรพันธุ์*

อินเดีย : จาริกภายใน

อินเดีย : จาริกภายใน ประพันธ์โดย ประมวล เพ็งจันทร์ เป็นหนังสือที่เรียบเรียงขึ้นจากประสบการณ์ตรงของผู้เขียนเมื่อครั้งเดินทางกลับไปยังประเทศอินเดียภายหลังเมื่อจบการศึกษา ระดับปริญญาเอกสาขาวิชาปรัชญาจากมหาวิทยาลัยในอินเดียมาแล้วเกือบ ๓๐ ปี โดยผู้เขียนตั้งใจกลับไปเพื่อคารวะขอพบพระคุณอินเดีย และทบทวนรำลึกความเป็นมาของชีวิต ความรู้ การศึกษา ประสบการณ์ที่ได้รับ รวมทั้งใคร่ครวญสภาวะภายในจิตใจของตนเอง จากการเดินทางครั้งนี้ผู้เขียนได้สัมผัสความหมายอันลุ่มลึกและงดงามของชีวิตดังที่ผู้เขียนกล่าวว่า เป็นความลุ่มลึกและงดงามที่ซุกซ่อนอยู่ภายในตัวของผู้เขียนเอง

* ผู้อำนวยการ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา

แรกเริ่มก่อนจะเป็นหนังสือเล่มนี้นั้น ผู้เขียนเพียงแต่ตั้งใจเขียนจดหมายถึงภรรยาในระหว่างการเดินทางในอินเดียเพื่อแจ้งให้ทราบและคลายความกังวลว่าผู้เขียนยังมีชีวิตอยู่ จนภายหลังเมื่อกลับจากการเดินทางในอินเดียแล้วประมาณ เพ็งจันทร์ ได้รับเชิญเป็นวิทยากร เป็นองค์ปาฐกเสวนาเรื่องการเดินทางสู่อินเดียในครั้งนี้อย่างมาก จนมีผู้เสนอว่าควรเขียนเป็นหนังสือออกเผยแพร่ ประมาณ เพ็งจันทร์ จึงขออนุญาตภรรยานำจดหมายทั้งหมดที่ตนเองเคยเขียนส่งมาตลอดการเดินทางนำมาเรียบเรียงและเพิ่มเติมเนื้อหาเพื่อให้ผู้อ่านท่านอื่น ๆ ได้รับรายละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นการจะอ่านหนังสือเรื่องนี้ของประมาณ เพ็งจันทร์ ได้อย่างเข้าใจต้องแก้ยิ่งขึ้นนั้น ควรที่จะรู้จักภูมิหลังของประมาณ เพ็งจันทร์ บ้างสักเล็กน้อย

ประมาณ เพ็งจันทร์ เป็นชาวเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เรียนจบชั้นประถมปีที่ ๔ ที่โรงเรียนวัดแก้วบ้านเกิด หลังออกจากโรงเรียนทำงานเป็นกรรมกรรับจ้างกรีดยางพาราค่าแรงวันละ ๑๕ บาท แต่เมื่อถึงจุดหักเหของชีวิตจากเหตุการณ์ปราบปรามคอมมิวนิสต์ในพื้นที่อย่างรุนแรงของทางราชการ เพื่อนกรรมกรส่วนหนึ่งต้องจบชีวิตลงทำให้ประมาณ เพ็งจันทร์ เสียขวัญและต้องการบวชด้วยเข้าใจว่าเป็นหนทางที่จะขจัดความหวาดกลัว จึงได้บวชเป็นสามเณรเมื่ออายุ ๑๗ ปี ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค และด้วยความมุ่งมั่นต่อการเรียนทำให้พระผู้ใหญ่เมตตาอุปถัมภ์ส่งให้เรียนหนังสือ เมื่อมีโอกาสที่ดี มีบุญบันดาล กอปรกับการเผชิญเหตุการณ์รุนแรงทางการเมืองเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ชีวิตจึงพลิกผันให้เดินทางไปเรียนหนังสือที่ประเทศอินเดียเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ในขณะครองเพศบรรพชิต และใช้ชีวิตวัยหนุ่มอยู่อินเดียนานร่วม ๑๐ ปี

ประมาณ เพ็งจันทร์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาปรัชญา จากมหาวิทยาลัยมีร์ท ปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยปัญจาบ และปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยไมซอร์ ประเทศอินเดีย กลับมาเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ฯ อยู่ระยะหนึ่งก่อนไปเป็นอาจารย์ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่นั้นปี พ.ศ. ๒๕๓๒ จนถึง พ.ศ. ๒๕๔๔ จึงลาออกจากราชการเมื่ออายุ ๕๐ ปี เพราะเห็นว่าช่วงอายุนี้ควรเป็นเวลาแห่งการปล่อยวาง ปลดภาระหน้าที่ทางสังคม ซึ่งผู้เขียนได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอินเดียที่เชื่อว่า ชีวิตมนุษย์แบ่งออกเป็น ๔ ช่วง ช่วงอายุ ๑ - ๒๕ ปี เป็นช่วงศึกษาเรียนรู้ (พรหมจารี) ช่วงอายุ ๒๖ - ๕๐ ปี เป็นช่วงปฏิบัติหน้าที่การงาน (กฤหัสถ์) ช่วงอายุ ๕๑ - ๗๕ ปี เป็นช่วงปล่อยวางภาระหน้าที่ (วานปรสถ์) และช่วงอายุ ๗๕ - ตาย เป็นช่วงตายเสียก่อนตาย (สันยาสี) ทั้งนี้ผู้เขียนมีความต้องการอย่างยิ่งในการก้าวออกจากเป้าหมายเดิมที่ยึดมั่น ถือมั่นในการครอบครองสิ่งต่าง ๆ มาสู่การมีชีวิตที่เรียบง่ายและงดงามด้วยการปล่อยวาง โดยตั้งใจว่าชีวิตนับจากนี้จะเป็นชีวิตขาลงที่ความสำเร็จของชีวิตจะอยู่ที่การคลายตัวเองออกจากการแสวงหาเพื่อครอบครองมาเป็นการกระทำเพื่อมอบคืนสิ่งต่าง ๆ สู่สังคมและธรรมชาติ

ผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ประมวล เพ็งจันทร์ ได้แก่งานสี่เรื่อง เดินสู่อิสสรภาพ เป็นผลงานภายหลังเมื่อลาออกจากการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยแล้ว โดยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ประมวล เพ็งจันทร์ ใช้เวลา ๖๖ วัน เดินเท้าจากเชียงใหม่สู่เกาะสมุยบ้านเกิด ด้วยเงินไม่พอกเงิน ติดตัวแค่สัปดาห์ ไม่ร้องขออาหารวันแต่จะมีผู้หยิบยื่นให้เองโดยไม่เคียดแค้น จากประสบการณ์ครั้งนี้ ประมวล เพ็งจันทร์ ถ่ายทอดออกมาเป็นตัวอักษรได้อย่างน่าประทับใจในความสัมพันธ์และเชื้ออาหารของสรรพสิ่ง แฝงปรัชญาหลากหลายแง่มุมในทรรคนะของประมวลให้ผู้อ่านได้ขบคิดและติดตาม จนหนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วจากผู้อ่านผู้ต้องการเสพผลงานดี ๆ ที่กลั่นกรองออกมาอย่างบริสุทธิ์ที่นับวันจะหาได้ยากในปัจจุบัน จากคุณค่าอันลุ่มลึกที่ชวนให้แสวงหาทำให้งานสี่เรื่อง เดินสู่อิสสรภาพ ได้รับรางวัลมากมายจากหลายสถาบัน

จากการเดินสู่อิสสรภาพ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ที่เป็นการเดินทางกลับสู่เกาะสมุยบ้านเกิดทางกาย บัดนี้ถึงเวลาที่ประมวล เพ็งจันทร์ จะเดินทางกลับไปสู่อินเดียบ้านเกิดทางจิตวิญญาณ เพื่อไปรำลึกถึงบุคคล ประชาชน สังคม วิถีชีวิต ทัศนคติความเชื่อ และที่เป็นประเทศ ได้แก่ ดิน ฟ้า อากาศ ธรรมชาติทั้งหมดทั้งมวล หรือสิ่งใดก็ตามในอินเดียที่มีส่วนเป็นครูสอนบทเรียนอันล้ำค่าให้เป็น ประมวล เพ็งจันทร์ ในวันนี้

การเดินทางในอินเดียจะไม่มีกำหนดหมายที่แน่นอน แล้วแต่สถานการณ์ของการเดินทาง ผู้อ่านแม้จะไม่เคยมีประสบการณ์การอยู่อาศัยในอินเดียหรือเคยเดินทางในอินเดียก็สามารถร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการเดินทางไปกับผู้เขียนได้ การอ่านจะได้รับอรรถรสแปลกแตกต่างจากหนังสือท่องเที่ยวอินเดียหรือการจาริกแสวงบุญในดินแดนพุทธภูมิ แตกต่างจากการอ่านหนังสือธรรมะหรือปรัชญาในการดำเนินชีวิตเล่มอื่น ๆ อย่างแน่นอน และหากท่านผู้อ่านเคยมีประสบการณ์การอยู่อาศัยในอินเดีย เคยมีเพื่อน ๆ ชาวอินเดีย เคยสัมผัสอินเดียในรูปแบบใดมาก่อนก็ตาม การอ่านหนังสือเล่มนี้จะยิ่งทำให้ท่านหวนคำนึงถึงอินเดียได้ดีเล่มหนึ่งทีเดียว

ประมวล เพ็งจันทร์ ออกเดินทางจากประเทศไทยสู่กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย เมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๐ และเดินทางกลับเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๐ ใช้เวลาอยู่ในอินเดียนานร่วม ๘ เดือน ตลอดเวลาผู้เขียนเดินทางไปหลายแห่งทั่วประเทศอินเดีย ทั้งทางภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เยี่ยมชมคารวะทั้งบุคคล สถานที่ ศาสนสถานต่าง ๆ ของอินเดีย ทั้งฮินดู เช่น ลิกซ์ พุทธ และคริสต์ ตลอดระยะเวลาการเดินทาง ประมวล เพ็งจันทร์ เขียนบันทึกเป็นจดหมายถึงภรรยา (ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมปอง เพ็งจันทร์ ขณะนี้เกษียณอายุราชการก่อนกำหนดจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่แล้ว) เพื่อให้ภรรยาคลายความกังวลและทราบว่าผู้เขียนยังคงมีชีวิตอยู่ในขณะที่อยู่ในอินเดีย ต่อมาเมื่อมีผู้เสนอว่าให้นำประสบการณ์การเดินทางครั้งนี้พิมพ์เป็นหนังสือเพื่อเผยแพร่ นั่น ผู้เขียนจึงขออนุญาตภรรยานำจดหมายทั้งหมดที่เขียนถึงภรรยามาปรับและเรียบเรียงสอดแทรกเนื้อหาเพื่อให้มีความสมบูรณ์ที่ผู้อ่านจะได้รับความรู้และความเข้าใจชัดเจน

โดยยังคงรูปแบบความเป็นจดหมายถึงผู้ที่เป็นที่รักเอาไว้ ทั้งนี้เพราะผู้เขียนเชื่อว่าเนื้อหาที่เกิดจากจดหมายที่เขียนขึ้นด้วยความรักเช่นนี้จะเป็นสายสัมพันธ์ที่สามารถสื่อความหมายจากใจผู้เขียนถึงใจผู้อ่านได้

หนังสือ อินเดีย : จาริกด้านใน แบ่งออกเป็น ๓ ตอนหรือพิมพ์ออกมา ๓ เล่ม ได้แก่

เล่ม ๑ การศึกษาทั้งดงาม ประกอบด้วยจดหมาย ๗ ฉบับ จากเดลี, มีร์ท, คังโคตริ, ฤษีเกศ, หริทวาร์, จันทคฤห์ และไมซอร์ เป็นการบอกเล่าเรื่องราวการเดินทางไปคารวะครูและสถาบันการศึกษา พร้อมทั้งทบทวนความหมายของชีวิตในวัยหนุ่มของผู้เขียน

เล่ม ๒ คารวะภารตคุรุเทพ ประกอบด้วยจดหมาย ๘ ฉบับ จากเกรล่า, กันยาภูมิรี, มธไรว, ตัญชาวูร์, ปอนดิเชอรี - มัลลปุรัม - เจนไน, พุทธคยา, สารนาถ - พาราณสี และกุสินารา เป็นการบอกเล่าการจาริกไปคารวะแผ่นดิน - เทวสถานอินเดียใต้ และนมัสการสังเวชนียสถานทางพุทธศาสนา พร้อมทั้งทบทวนความเป็นชาวพุทธของผู้เขียน

เล่ม ๓ ทบทวนชีวิต พินิจตน ประกอบด้วยจดหมาย ๕ ฉบับ จากซซุโร, มนาลี - เลห์, อมฤตสระ, ธรรมศาลา และอินทปรสท์ (เดลี) เป็นการจาริกไปคารวะศาสนสถานต่าง ๆ ของอินเดีย ทั้งฮินดู เช่น ลิกซ์ และพุทธ พร้อมทั้งใคร่ครวญทบทวนการเรียนรู้ทั้งหมดที่ผ่านมาของผู้เขียน

ขณะนี้หนังสือพิมพ์เผยแพร่เฉพาะเล่ม ๑ ซึ่งคงอีกไม่นานเล่ม ๒ และ ๓ จะทยอยตามกันออกมา โดยต้นฉบับเสร็จเรียบร้อยแล้ว คงเหลือแต่ส่วนของกาพิมพ์ของโรงพิมพ์เท่านั้น

อินเดีย : จาริกด้านใน เล่ม ๑ การศึกษาทั้งดงาม ผู้เขียนเริ่มจากการเดินทางออกจากประเทศไทยถึงกรุงนิวเดลีเมื่อเย็นวันที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๐ เหมือนเมื่อครั้งแรกที่มาอินเดียเมื่อเกือบ ๓๐ ปีก่อน แต่ครั้งนี้ขณะที่ล้อเครื่องบินแตะสนามบินนานาชาติอินทิรา คานธี กรุงนิวเดลี ผู้เขียนหลับตากำหนดจิตคารวะต่อภารตคุรุเทพ ด้วยการอธิษฐาน

"ขอภารตคุรุเทพ โปรดรับรู้การกลับมาสู่อินเดียด้วยความเคารพในครั้งนี้

ขอภารตคุรุเทพ โปรดมอบบทเรียนอันล้ำค่าแก่ผมด้วย

ทุกสิ่งที่ได้ประสบพบเห็นบนแผ่นดินนี้ คือบทเรียนอันล้ำค่าและเป็นสิ่งสวยงาม

ขอน้อมรับทุกสิ่งที่จะเกิดขึ้น ด้วยจิตน้อมคารวะอย่างสูงยิ่ง

ขอจิตวิญญาณอันลุ่มลึกและสูงส่งแห่งอินเดีย โปรดสว่างแจ้งในใจผมด้วย"

คืนแรกในกรุงนิวเดลี ผู้เขียนพบกับลุงโฮม อดีตนักศึกษาชาวลาวที่เดินทางมาศึกษาที่มหาวิทยาลัยวิสวภารตี คานติเนกตัน ตั้งแต่วัยหนุ่ม ประมาณ ๔๐ ปีที่แล้ว แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศลาว ลุงโฮมจึงเปลี่ยนสถานะเป็นผู้ลี้ภัยทางการเมืองอยู่ในอินเดีย แม้จะเรียนจบมานานแล้วแต่ลุงโฮมยังทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลวัดโกศลพุทธวิหาร วัดของชาว

พุทธอินเดีย และให้การรับรองผู้เขียนเข้าพักอาศัยหลบนอนในวัด ณ จุดนี้ ผู้อ่านจะรู้สึกว่าการรำลึกถึงความหลังในบรรยากาศเดิม ๆ ของผู้เขียนได้เริ่มขึ้นแล้วอย่างน่าติดตาม

ตลอดระยะทางของการเดินทางที่ผู้เขียนไปยังสถานที่ต่าง ๆ จากกรุงนิวเดลีไปยังเมืองมีร์ท เมืองที่ตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรกของผู้เขียน ที่ที่เริ่มต้นการเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นประเทศอินเดีย ที่ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างสุดโต่งเกินคาดในทุกด้าน อินเดียเป็นดินแดนที่มีทัศนียภาพที่สวยงามตระการตาสุดบรรยายแต่อีกด้านหนึ่งเป็นที่แออัดคลาคล่ำด้วยฝูงชน ผู้คนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เบียดเสียดอัดเยียดแต่ในอีกมุมหนึ่งกลับมีความสงบสุขที่ลึกล้ำ ส่วนหนึ่งมีชีวิตที่มีอุดมมั่งคั่ง ในขณะที่ส่วนหนึ่งมีปัญญาอันล้ำเลิศสุดประเสริฐเหนือคำบรรยาย นี่คือนานาชาติที่ซึ่ง ประมวล เพ็งจันทร์ ได้พบทั้งความโหดร้ายและความรัก ความเมตตาการุณที่ยิ่งใหญ่ เป็นเมืองแรกที่เปิดเผยมุมมองชีวิตของผู้เขียนได้อย่างน่าสนใจและชวนให้ติดตามด้วยความประทับใจอย่างยิ่ง

ก้าวต่อไปของการเดินทางตรงไปยังเมืองคังโคตรี ต้นกำเนิดของแม่น้ำคงคาอันศักดิ์สิทธิ์ที่มีธรรมชาติสวยงามของหุบเขา ไซดหิน ลำธาร น้ำไหล และเทือกเขาหิมาลัยที่มีหิมะสีขาวปกคลุมด้วยบรรยากาศสลับป่าเยเชนนี้ ตอนหนึ่งผู้เขียนรำพึงว่า

“จิตรู้ ได้เข้าถึงทิพยภาวะแห่งธรรมชาติ
จิตคิด ได้เข้าใจทิพยภาวะแห่งธรรมชาติ
เมื่อเข้าใจ พุดออก บอกได้บ้าง
ครั้นเข้าถึง พุดก็มีออก บอกก็มีได้”

หลังดื่มด่ำกับธรรมชาติภายนอกและภายในจิตแล้ว ผู้เขียนเดินทางต่อไปยังเมืองฤๅษีเกศ เมืองที่กลายสภาพจากเมืองของบรรดาฤๅษีโยคีผู้มุ่งหน้าสู่โมกษะ คือความหลุดพ้น มาเป็นฤๅษีเกศเมืองของนักท่องเที่ยงที่มุ่งหน้าสู่ความสำราญแห่งชีวิต เมืองที่ผู้เขียนสักการบูชาพระแม่คงคาด้วยรอยยิ้มอันแสนบริสุทธิ์ สะอาด ดงงาม และเปี่ยมสุขของเด็กน้อยชายหญิงผู้ยากจนแร้นแค้น ผู้ชายกระเทยลอยประทีปบูชาพระแม่คงคาให้กับผู้เขียน รวมทั้ง ณ เมืองแห่งฤๅษีซึ่งแปลว่า “ผู้มองเห็น” นี่เองที่ผู้เขียนได้มองเห็นความเป็นจริงในตัวเองที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นความมั่งคั่งที่ไม่มีอะไรต้องห่วงกังวลอีกต่อไป

จากเมืองฤๅษีเกศแล้วจึงเดินทางมาถึงเมืองหริทวาร์ เมืองที่เป็นประตูแห่งสวรรค์ ตามความหมายแห่งชื่อ หริ หมายถึง พระเจ้า ทวาร หมายถึง ประตู เมืองนี้จึงเป็นเมืองศักดิ์สิทธิ์มากเป็นหนึ่งในบรรดาเมืองศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวฮินดูปรารถนาจะมาสักการบูชา เนื่องจากเดินทางมาถึงเมืองนี้ค้ำแล้ว ผู้เขียนจึงพักอาศัยหลบนอนภายในอาคารสถานีรถไฟ บนพื้นซีเมนต์ที่รอบกายมีผู้คนนอนกันเนืองแน่น จนรุ่งสางที่ตื่นนอนขึ้นมาพบว่า

"ทุก ๆ ตารางนิ้วถูกยึดครองเป็นที่นอน มนุษย์แต่ละคนมีผ้าห่มสีคล้ำ ๆ ดำ ๆ คลุมปิดร่าง แต่ละคนต่างมีผ้าห่มผืนเล็ก ๆ กันคนละผืน แต่ดูเหมือนว่ามีผ้าห่มผืนใหญ่ผืนเดียว คลุมปิดพื้นที่ทั้งหมดของซานซาลาสถานีรถไฟไว้ เพราะมองไม่เห็นพื้นผิวสีเมทัลลิกของซานซาลาเลย

...ทำให้รู้สึกเหมือนว่าผมตื่นขึ้นมาพบโลกใบใหม่...

...เป็นโลกที่แปลกแตกต่างไปจากโลกใบเดิมอย่างสิ้นเชิง เป็นโลกที่มนุษย์ถูกหลอมรวมให้เป็นเนื้อเดียวกัน ไม่มีมนุษย์เป็นคน ๆ แต่มีมนุษย์เป็นแพที่แผ่กระจายไปทั่วทั้งสถานีรถไฟ เป็นโลกมนุษย์ที่ไม่มีคนอื่น มีแต่เพื่อนมนุษย์ที่มานอนด้วยกัน จนแยกไม่ออกว่าคนไหนอยู่ตรงไหน ผมเป็นหนึ่งในมนุษย์ทั้งหมด เราหลับด้วยกัน เราเป็นสุขกับการนอนหลับร่วมกัน

...นี่คือภาพที่การตครุเทพเนรมิตขึ้นให้ผมดู เพื่อเรียนรู้อะไรบางอย่าง..."

ความอัศจรรย์ภายในได้เกิดขึ้นกับ ประมวล เพ็งจันทร์ แล้ว ณ เมืองนี้เอง

ต่อจากเมืองอันศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้เขียนมีประสบการณ์ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้นกับสภาวะภายในจิตแล้วจึงได้เดินทางต่อไปยังเมืองจันทิคุฤห์ รัฐปัญจาบซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของอินเดีย ที่ตั้งของมหาวิทยาลัยปัญจาบที่ผู้เขียนเคยศึกษาในระดับปริญญาโท ทั้งนี้นอกจากตั้งใจจะมาคารวะขอพบพระคุณครูอาจารย์และสถานศึกษาแล้ว ก็ยังปรารถนาจะขอพบพระคุณเมืองนี้ที่ซึ่งผู้เขียนพบกับภรรยาเป็นครั้งแรก เมื่อครั้งที่ภรรยาของผู้เขียนเดินทางไปศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ในมหาวิทยาลัยเดียวกัน นอกจากครูอาจารย์แล้วผู้เขียนยังได้พบกับเพื่อนเก่าซึ่งเป็นภารโรงของภาควิชาผู้พิการเป็นปี ไม่สามารถฟังและพูดสื่อสารได้ แต่แม้กาลเวลาจะผ่านมาเกือบ ๓๐ ปีแล้วก็ตามเพื่อนเก่าทั้ง ๒ คนนี้ยังจำกันได้ดี การสื่อสารทางแววตาและภาษากายที่ออกมาจากน้ำใสใจจริงสร้างความประทับใจให้กับผู้อ่านเป็นอย่างมาก

จากมหาวิทยาลัยปัญจาบที่ซึ่งผู้เขียนน้อมคารวะด้วยสำนึกถึงพระคุณของสถานที่ โดยกล่าวว่า

"ในชีวิตนี้ ไม่มีบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ใด ๆ ที่ปราศจากคุณค่าอันดีงามต่อเรา
ต่างแต่เพียงว่า เราจะมีปัญญาญาณมากพอที่จะยังเห็นคุณค่านั้นหรือไม่"

ผู้เขียนเดินทางต่อไปยังเมืองโมฮอร์ รัฐกรณาฏกะ ทางตอนใต้ของอินเดียซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยโมฮอร์ สถานศึกษาในระดับปริญญาเอก ระยะทางจากเมืองจันทิคุฤห์ถึงเมืองโมฮอร์ราว ๒,๐๐๐ กิโลเมตรเศษ ใช้เวลาการเดินทางแรมวันแรมคืนทั้งทางรถยนต์และรถไฟ จึงเดินทางถึงมหาวิทยาลัยโมฮอร์ เมื่อถึงมหาวิทยาลัยผู้เขียนได้แสดงความเคารพด้วยการยิ่บสงบนิ่ง สำรวมกาย ใจ เพ่งมองไปที่ภาพพระแม่ลักษมี เทพีแห่งการเรียนรู้ที่ประดิษฐานอยู่สูงเด่นเป็นสง่าที่หน้าจั่วของอาคารรูปทรงโบราณของมหาวิทยาลัยที่สร้างขึ้นในสมัยที่อังกฤษปกครองอินเดีย ขอให้พระแม่ได้โปรดสถิตอยู่ในใจของผู้เขียนตลอดไป

หนังสือ อินเดีย : จาริกด้านใน เล่ม ๑ การศึกษาทั้งดงาม จบตอนลง ณ เมืองไมซอร์ ที่ตั้ง
ของมหาวิทยาลัยไมซอร์ที่ประสิทธิ์ประสาทปริญญาเอก สาขาปรัชญา

เมื่อแรกที่ประมวล เพ็งจันทร์ เดินทางสู่อินเดียนั้น มาในฐานะของพระภิกษุที่มุ่งมั่น
แสวงหาความรู้ ชีวิตนักศึกษาในอินเดียเริ่มต้นขึ้นที่เมืองมีร์ท รัฐอุตตรประเทศ ภาคเหนือของอินเดีย
และชีวิตนักศึกษาในอินเดียจบลงที่เมืองไมซอร์ รัฐकर्णाฏกะ ภาคใต้ของอินเดีย ซึ่งไม่น่าเชื่อว่า
เด็กชายชาวเกาะที่จบการศึกษาในระบบการศึกษาไทยเพียงแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ จะมีโอกาสดี มีบุญ
บันดาลให้ได้รับการศึกษาในระบบการศึกษาอินเดียจนจบถึงชั้นปริญญาเอก

“...ภาพชีวิตนักศึกษาวັນแรกที่นั่งเหงื่อตกไทรมกายด้วยความอับอายเมื่อไม่สามารถตอบคำถามของ
อาจารย์ได้...มาเป็นนักศึกษาปริญญาเอกที่อาจารย์ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ปรบมือให้และ
แสดงความยินดีที่สอบวิทยานิพนธ์ผ่าน

...ความอับอายในห้องเรียนวันแรก และความภาคภูมิใจในห้องสอบวันสุดท้าย เกิดขึ้นห่างกัน
สิบปี...สิบปี ที่แปรเปลี่ยนความอับอาย มาเป็นความภาคภูมิใจ...”

เนื้อหาเรื่องราวในเล่ม ๑ ผู้เขียนพาผู้อ่านย้อนอดีตไปยังสมัยที่ผู้เขียนไปอินเดียครั้งแรก
เมื่อเกือบ ๓๐ ปีก่อน ด้วยการรำลึกถึงบุคคล สถานที่ บรรยากาศต่าง ๆ รอบตัวที่ผู้เขียนเดินทางไป
ประสบพบเจอ พร้อมกับนำเสนอภาพในปัจจุบัน ความเหมือน ความแตกต่าง ความเป็นอนิจจัง
ของสรรพสิ่งเหล่านี้ ผู้เขียนมีกลวิธีการนำเสนอที่ตรงไปตรงมา แม้จะกล่าวถึงปรัชญา หัตถะเชิง
ความคิดก็เป็นไปด้วยภาษาที่เรียบง่าย สถานที่ต่าง ๆ ที่ผู้เขียนไปพักแม้จะดูธรรมดา ๆ แต่ด้วย
ความธรรมดาเ็นเองที่ชวนให้ดูเหมือนเป็นสถานที่สัปปายะ ธรรมชาติและบรรยากาศที่แวดล้อมล้วน
สวยงามงดงาม ชวนตื่นตาตื่นใจ น่าหลงใหล แม้การเดินทางบางช่วงจะดูทุลักทุเลไปบ้างแต่ก็เป็น
เสน่ห์อย่างหนึ่งของการดำเนินชีวิตในสังคมอินเดียที่แสนบริสุทธิ์ที่ผู้เขียนสัมผัสด้วยใจและ
ถ่ายทอดออกมาสู่ผู้อ่านได้อย่างน่ารัก แฝงไปด้วยปรัชญาที่ไม่ต้องเสียเวลาทำความเข้าใจแบบ
พิสดารแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์กับบุคคลที่ผู้เขียนพาผู้อ่านเดินทางย้อนอดีต
เข้าไปสัมผัส ช่างเป็นความสัมพันธ์ที่สุดแสนจะวิเศษ เป็นความรักและความปรารถนาดีที่บริสุทธิ์
หากมวลมนุษยชาติมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อกัน เอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน มีเมตตาการุณต่อกันเช่นนี้แล้ว
ไซ้ร ความแตกแยกทางความคิดคงไม่มีผลทำให้เกิดความรุนแรงและประทุษร้ายต่อกันได้ในสังคม
ของโลกใบนี้

หนังสือเล่มนี้จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สุภาพไพ บริษัท ตตาตา พับลิเคชั่น จำกัด พิมพ์ด้วย
กระดาษถนอมสายตา จำนวน ๒๓๒ หน้า มีรูปเล่มกะทัดรัด มีน้ำหนักไม่มากเหมาะแก่การถืออ่าน
สำนักพิมพ์จำแนกว่าเป็นหนังสือประเภทสารคดีเชิงศาสนา ซึ่งเข้าใจว่าสำนักพิมพ์คงไม่สามารถ

จำแนกประเภทที่ชัดไปมากกว่านี้ได้ แต่ว่าโดยเนื้อหา เทคนิคการเรียบเรียง การบอกเล่าเรื่องราวของบุคคลคนหนึ่งนั้น ประมวล เพ็งจันทร์ สามารถถ่ายทอดได้ด้วยสำนวนภาษาที่สละสลวยและเรียบง่าย เหมาะกับผู้อ่านทุกสภาวะอารมณ์ไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใด ๆ จะเป็นนักศึกษา อาจารย์ บุคคลทั่วไปผู้แสวงหาอรรถรสของเรื่องราวการเดินทางท่องเที่ยว การแสวงหาความจริงภายในตนเอง ศาสตร์หรือปรัชญาแนวทางการดำเนินชีวิต ก็สามารถอ่านได้อย่างเพลิดเพลิน และยังได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติ วัฒนธรรม คตินิยม รวมทั้งมหากาพย์การที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อวิถีการดำเนินชีวิตของอินเดียอีกด้วย แม้ว่าหนังสือนี้จะไม่มีการถ่ายภาพประกอบเหมือนกับหนังสือสารคดีท่องเที่ยวทั่วไป แต่จากภาพประกอบที่เขียนด้วยลายเส้น ด้วยการจัดวางตำแหน่งการจัดหน้าอย่างเหมาะสม และด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายของผู้เขียนสามารถทำให้ผู้อ่านมีอิสระที่จะจินตนาการภาพต่าง ๆ ตามการบรรยายได้อย่างชัดเจน ชวนให้หนังสือเล่มนี้ยังมีเสน่ห์มากยิ่งขึ้น

สุดท้าย ประมวล เพ็งจันทร์ กล่าวว่าเรื่องราวการเดินทางบนแผ่นดินอินเดียเป็นเพียงแค่การบอกเล่าเหตุการณ์อันเป็นเรื่องราวภายนอกเท่านั้น ส่วนการเดินทางสู่ด้านในจิตใจของผู้เขียนเองนั้น มิรู้ว่าจะบอกกล่าวเรื่องราวภายในนี้ได้อย่างไร เพียงแต่หวังว่าผู้อ่านทุกท่านที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้ จะเดินทางสู่ภายในของตนเองได้ ด้วยเชื่อมั่นว่าความหมายอันงดงามแห่งชีวิตนี้สถิตอยู่ในตัวตนของทุกคน รอแต่เวลาที่จะเข้าไปสัมผัสความงดงาม เท่านั้น

รายการอ้างอิง

ประมวล เพ็งจันทร์. (๒๕๕๔). อินเดีย : จาริกด้านใน ๑ การศึกษาทั้งดงาม. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.